

Azpeitiko Kultur Mahaia

Izaro Zinkunegi (Azpeitiko Kultur Mahaiko teknikaria)

Harira. Azpeitian kultur komunitatea artikulatuta dago: Kultur Mahaian. Eta bilgune hori bada nor herriko bizitza sozio-kulturalen. Mondragon Unibertsitateko Huhezi Fakultatearen *Euskal kulturgingintzaren estrategiak garatzeko oinarriak* (2010) lanak bazekarren Kultur Mahaia berri ere: «herri ekimenetik» sortu izana azpimarratu zuen, eta «kultur ordezkariak eta udalekoak berdinetik berdiner» aritzen direla. Izan ere, Kultur Mahaia ez da udal organo bat, baina udal ordezkariak ere parte hartzen dute; baita Azpeitiko kultur talde guztiek eta norbanako batzuek ere. Talde-lana da haren lan estiloa, erabakigunea gizartean kokatuta. Berme bat da hori, zaindu beharrekoa.

2006an eman zituen lehen pausoak Kultur Mahaiak. Ordea, lehenago du sorburua: Uztarria Kultur Koordinakunde (1998). Aurretik aipatutako ideia hori Ezequiel Ander-Egg argentinar soziologoaren esaldi batean pausatzen da: «No estar en algo, sino decidir en algo» («Ez egon zerbaitetan, baizik eta zerbaitetan erabaki»). Uztarriak berak aipatu zuen 2011n Huheziren Euskal Kulturgingintzaren Transmisioa graduondoko hitzaldi batean, eta osatu: «Guk gure proiektua abiatu genuenean 1998an, ez genuen aholkulari izan nahi, ez nonbait egon, baizik eta geuk egin, geuk erabaki. Elkarlanean bazen, hobeto». Hala gertatu zen. Hala gertatzen ari da Kultur Mahaiarekin.

Herri mugimenduak sortu zuen Uztarria Kultur Koordinakunde, euskara, komunikazio eta kultura arloak jorratzeko, eta, ondorioz, Azpeitiko bizitza soziokulturalaren erdigunean kokatzeko eta eragiteko, beti ere demokraziaren funtsezko balioekin arituz: informazioa, parte hartzea, gardentasuna,

eztabaida, elkar ulertzea, errespetua... Azken batean, ordea, ardura hartu eta erabakitzeke, eta egiteke. Bazen egitekorik, hiru arlo haietan minimoaren azpikoa baitzen Azpeitiko egoera, eta lortu edo sortu ziren hamaika proiektu eta ekinbide. Baina: «Kultura politikoari ematen diogu guk garrantzirik handiena. Parte bakoitzak egindako lanari esker, gauzak beste era batera egiten dira orain Azpeitian», esan izan du Uztarriak bere agurraren ondotik.

2008ko martxoan desegin zen Uztarria Kultur Koordinakundea, sortu eta justu hamar urtera, eta harrezkero komunikazio taldea da. Kulturaren alorrean, nolabait esanda, Kultur Mahaiak hartu zuen lekukoa, pixka bat lehenago eta hark baino askotariko eragile gehiagorekin.

Esan bezala, 2006an egin zituen lehen urratsak Kultur Mahaiak. Oso noizean behin biltzen zen, udalak deituta eta haren erara. 2007 bukaerako batzar batean, kultur taldeetatik planteatu zen beste funtzionamendu bat behar zela, iraunkorra eta egituratua, udaletik kanpo baina udalarekin ere bai, helburuak, norabidea eta ardatzak ezarriz, proiektuak egiteko, baliabideak eskuratzeko eta egitasmoak gauzatzeko. Guztion artean. Kultur proiektua eta kultura politikoa.

Ez ginen hutsetik abiatu, aurreko urteetako lanagatik eta talde bakoitzaren aberastasunagatik. Talde bakoitzak segitu zuen bere arloa jorratzen eta udalaren kultur ekinbideak ere errespetatu ziren –kontu horiez denez ere hitz egin zen batzarretan, gauzak garbi geratzeko–, baina baziren hutsune edo gabezia orokor handi batzuk –kultur azpiegiturak, komunikazioa, egutegi koordinatua...–, eta guztien artean jorratzea deliberatu zen, bilgune eta erabakigune herritar bat osatuz.

Kultur mugimenduak ezin du unean uneko testuinguru politiko-instituzionalaren arabera jokatu edo haren menpe egon. Nor izateko, ezinbestekoa da autonomia izatea. Salbuespenak salbuespen, administrazioa nahikoa itxia da oraindik ere; uste du eremurik sozialenetan ere berak agindu behar duela, berak erabaki eta berak kudeatu. Gertatzen da,

eta hemen ere salbuespenak badira, erraz egiten zaiola hala jardutea, gizartea arloka ez baitago artikulatua. Arlo bakoitzean eragileak bere kasa ari dira lanean, ez dute sektorea antolatua, ez dituzte adosten lehentasunak, ez dute modu kolektiboan indar egiten administrazioan eta gizartean, eta, ondorioz, ez dira gai nor izateko.

Batzea eta artikulatzea izan zen Kultur Mahai *berritua* eratzeko ideia. Orduan ere garrantzitsua zen herriko kultur mugimendua: hogeitaka talde, 1.000-1.500 lagun taldeetan, urtean berrehunen bat ekitaldi –denak ez kultur taldeek antolatuak–, antzerki topaketak bezalako ekinbide inportanteak... Baina pauso bat harago ematea falta zen, etorkizuneko oinarriak jartzeko. Eman zen. Halako urratsak egitean sortu ohi dira desadostasun batzuk, baina, lana lehen aipatutako balioekin eginez gero, gainditu daitezke arazoak. Era berean, garrantzi handia eman genion antolaketari.

Kultur mugimenduak ezin du unean uneko testuinguru politiko-instituzionalaren arabera jokatu edo haren menpe egon. Nor izateko, ezinbestekoa da autonomia izatea

Antolaketa

Ondorengo orrialdeetan datoz Azpeitiko kultur mugimendu artikulatuari buruzko azalpen nagusiak.

Kultur Mahaia

Kultur Mahaia. 2006ko otsailean sortu zen Azpeitiko Kultur Mahaia, baina 2007ko abendutik du martxa iraunkorra eta egituratua. Herriko kultur talde denek –22ek–, udal talde guztiek, udal eta Kultur Mahaiko kultur teknikariek, norbanako batzuek eta mahaiaren beraren Kulturaz kooperatibako langileek osatzen dute. Guztiak euren borondatez daude.

Elkarte juridikoa. Kultur Mahaiak Kulturzale kultur elkartea sortu zuen 2009ko martxoan, tresna juridikoa izateko diru laguntza publikoak eskatzeko, deialdi publikoetara aurkezteko, teknikaria kontratatzeke... Harrezkero, Kultur Mahaiaren elkarteak urtero aurrekontu bat izan du, eta, besteak beste, teknikaria –egun erdiz–. 2016ko aurrekontua: 18.000 euro. Estatutuek agindu bezala, elkarteak lehendakaria, idazkaria eta diruzaina ditu, baina kide figuratibo gisa. Bilgunea da subjektua, ez elkarte juridikoa.

Talde Eragilea. Operatiboagoa izateko, Kultur Mahaiak Talde Eragilea du 2007ko abendutik. Mahaiaren osaeraren isla da: kultur taldeak daude –txandakako sistema bat jarri zen–, langileak, udal taldeak, eta norbanakoak –horien artean nahi duena da kide, baina konpromiso bat agertu behar du.

Tarteka, Talde Eragileak Talde Txikia sortu izan du, bertako kide batzuek euren borondatez osatua. Une jakinetan lan bolumen handia izandakoan egon da Talde Txikia; adibidez, Sanagustin kulturgunearen proiektua egitean.

Bazkideak. Kultur Mahaiak babes soziala ere izateko, bazkideak ditu, Kulturzale elkarte juridikokoak. Gaur egun, 380 dauzka. Urteko kuota: hamar euro. 22 bazkide, kultur taldeak dira –ez dute kuotarik ordaintzen–. Urtean bazkideen ohiko batzar nagusi bat egiten da.

Barne araudiak. Gardentasuna eta funtzionamendu egokia izateko, Kultur Mahaiak barne araudia du, eta haren Talde Eragileak ere badu berea. 2008ko batzar nagusi batean onartu ziren biak. Kultur Mahaikoaren ezaugarri batzuk: mahaiaren izaera eta osaera zehaztuta daude, bilguneak urtean gutxienez hiru batzar nagusi egiten ditu, batzar bakoitzeko akta egiten da, mahaiaren batzarretan botoa kultur taldeek baino ez dute eta erabakiak gutxienez %60ko gehiengoan izan behar du.

Talde Eragilearen barne araudia antzekoa da izaeran, eta bere ezaugarri propioak ditu: bilera maiztasuna hamabostetokoa da, boto sistema ponderatua du –norbanako denen

artean gehienez bi boto, udal taldeek botorik ez...-, Talde Eragileak deitzen ditu mahaiaren batzarrak, aktak egiten ditu...

Kultur teknikariaren lanak ere zehaztuta daude, idatziz.

Erabakiguneak. Kultur Mahaian, haren Kulturzale elkarte juridikoaren bazkideen batzar nagusia da organo gorena. Ofizialki, han hartzen dira erabaki nagusiak, bozketa bidez. Bazkide bakoitzak boto bat du. Udalari ez diogu eskatzen hango erabakiak betetzeko, baizik eta kontuan hartzeko –aintzat hartu behar da udal taldeak Kultur Mahaiko kide direla, eta, beraz, haiek ere parte hartzen dutela erabakien prozesuetan.

Ondorengo organo nagusia Kultur Mahaiko batzarra da: bazkideen batzarreko erabakiak gauzatzen direla egiaztatzeko gunea da, urtean zehar sortzen diren proposamenen-eta eztabaidarako ere bai, bazkideen batzarra prestatzen da han, Talde Eragilearen jarraipenerako gunea da...

Kultur Mahaiaren azpitik Talde Eragilea dago: operatiboa da. Bertan ere hartzen dira erabakiak, mahaiak aitortzen baitio autonomia bat, baina haren erabakiak ez dira, jakina, estrategikoak; baditu organoak goitik.

Prestaketa lana. Talde Eragilea da Kultur Mahaiko motorra, baina erabakiak lehenik mahaian eta gero, ofizialki, bazkideen batzarrean hartzen dira. Makineria martxan egoteko, Talde Eragileak etengabeko harremanak dauzka Azpaitiko kultur taldeekin eta udalarekin. Herriko beste elkarteekin ere badu hartu-emanik, baita Eusko Jaurlaritzarekin, Gipuzkoako Foru Aldundiarekin eta Euskal Herriko beste entitate batzuekin ere. Ideiak aurkezteko eta hobetzeko –edo egokitze edo aldatzeko–, proposamenak jasotzeko edota funtzionamenduari dagozkion iritziak biltzeko dira bilera horiek. Asmoa izaten da kultur komunitatea osatzen dugula ikusaraztea, hura sendotzeko. Eta zentralitate funtzio bat betetzen jarraitzea ere bai. Hots, denekin ditugu harremanak, denen artean egin nahi ditugu pausoak, azkenean bakoitzak bere senti ditzan proiektuak eta bideak.

Kultur Mahaia ez da kultur elkarte *arrunt* bat. Kultur diziplinak jorratzen dituzten taldeak badaude Azpeitian. Kultur Mahaia ez zen beste bat izateko sortu, denontzako proiektuak denon artean egiteko baizik

Barne komunikazioa. Guretzat funtsezkoa da barne komunikazioa. Kultur Mahaiaren batzar bakoitzeko aktak egiten ditugu –eta zabaldu–, eta bazkideen buletinaren ere egiten dugu bi hilero. Bestelako bideak ere urratzen ditugu proposamenak-eta zabaltzeko edo biltzeko, langileak hartzeko, deialdiak hedatzeko...

Kanpo komunikazioa. Sinesgarritasuna da kontuan hartzen dugun beste balio bat. Hala, kanpora begira gauzak zabaltzean, *esan eta egin* dugu ipar. Hau da, ekinbideen eta proiektuen kasuan, esaten duguna egin egingo dugula barneratzea jendeak. Beraz, tentu handiz komunikatzen ditugu gauzak, bakoitza bere garaian eta arestian aipatutako prozedura bete ostean. *Uztarrria.eus* Azpeitiko webguneko komunitatearen atalean Kultur Mahaiak badauka bere profila: uztarrria.eus/komunitatea/KulturMahaia. Han argitaratzen ditugu gure berriak eta. Horrez gain, bestelako bideak jorratzen ditugu: hedabideetara prentsa oharrak, agerraldiak, edota ekitaldien kasuan kartelak, Sanagustineko karteldegi elektronikoa eta sareko hileroko agenda.

Egitasmoak. Kultur Mahaia ez da kultur elkarte *arrunt* bat. Kultur diziplinak jorratzen dituzten taldeak badaude Azpeitian, eta Kultur Mahaia ez zen beste bat izateko sortu, denontzako proiektuak denon artean egiteko baizik. Hor dugu, barne mailako lanez gain, Sanagustin kulturgunea, Soreasu antzokia, kultur egutegi aldetik pauso handiak eman dira koordinaziorako-eta, transmisioa landu da, komunikazio euskarriak... Baina, estrategia orokorra laguntzeko, mahaiak urtean zehar antolatu izan ditu edo antolatzen ditu ekinbide

zehatz batzuk, horietako zenbait, elkarlanean: ohorezko bazkidea izendatzeko ekitaldia, solasaldiak, Txiki Biran, Kulturaldia, *Gartxot* ikuskizuna, kultur bonoa, Azoka Herritik... Ekinbideok ez dira kultur taldeen lana ordezkatzeko, baizik eta proiektu orokorra sendotuz joateko. Eta, beti, Talde Eragileak aurrez mahaiko kideei azaldu eta haien onespenezekin egiten dira.

Kulturaz Kooperatiba Elkartea

Kultur Mahaiak kudeatzen ditu Azpeitiko bi kultur eraikin handienak: Sanagustin kulturgunea eta Soreasu antzokia, Kulturaz Kooperatiba Elkartearen bidez. Biak ere, udalaren lehiaketak irabazita. Sanagustinen kudeaketa 2011ko uztailan hartu zuen mahaiak, eta, horrelako proiektu handi bat gestionatzeko Kulturzale elkarte juridikoa nahikoa ez zenez, kooperatiba bat sortzea erabaki zuen: *Sanagustin* izenekoa.

2014ko urritik aurrera Soreasu antzokia ere kudeatzen du Kultur Mahaiak, eta 2016ko uztailean arte Sanagustin kooperatibaren bidez gestionatzen zuen. Proiektuaren osotasuna eta handitasuna kontuan hartuz, kooperatiba egokitzea erabaki genuen, eta izena ere aldatu genion, *Kulturaz Kooperatiba Elkartea* izena jarritz.

Kooperatibak bere kudeatzailea, komunikazio eta harreman arduraduna, teknikari koordinatzailea eta bestelako langileak –ostalaritzakoak, teknikariak, unean uneko laguntzaileak...– dauzka. Guztira, 20-25 langile dira.

Nahiz eta Kultur Mahaiak sortu zuen kooperatiba, eta horrek urteko jarduera, proiektuak eta kontuak mahaiaren batzar nagusian azaltzen dituen eta hari ardatz nagusiak batzarrak jartzen dizkion, kooperatibak funtzionamendu espezifikoa du, bere enpresaren, proiektuen eta kudeatzen dituen azpiegituren dimentsioagatik –Sanagustin kulturgunea eta Soreasu antzokia–. Hala, kooperatibak bere organoak dauzka: Artezkaritza Kontseilua, baita kontseilu soziala, ekonomikoa, administratiboa... ere.

Kooperatibak, urteko ohiko batzar nagusiaz gain, beste bi edo hiru batzar egiten ditu, eta bertan kooperatibaren lan ildoak, proiektuak eta hobekuntzak xehe-xehe lantzen dira. Kultur Mahaian parte hartzen dutenak egon daitezke batzarrean, baita proiektua babesten duten entitateak ere –enpresak...–, eta erabakiak hartzeko boto portzentajea zehaztuta dago: Kultur Mahaiko taldeek batzarreko botoen %49 dute, mahaiko bazkide norbanakoek %32,99, bazkide langileek %18 eta bazkide laguntzaileek –enpresek, administrazioak...– %0,1. Multzo bakoitzak bloke gisa hartu behar ditu bere erabakiak.

Sanagustin kulturgunea

Aurtengo uztailean bost urte bete dira Kultur Mahaiak Sanagustin kulturgunea kudeatzen duenetik –aretoa 2010eko abenduan ireki zen, artean ostalaritzarik gabe–. Udalaren eraikina da, eta haren lehiaketa publikoa irabazita lortu zuen Kultur Mahaiak kudeaketa. Eliza zen lehen, eta orain kultur erabilera dauka. Horrelako birziklapenak ere garrantzitsuak dira.

Herri ekimenetik sortu zen Sanagustin kulturgunea, eta herri mugimenduak gestionatzen du, administrazioarekin eta bestelako entitate batzuekin elkarlanean.

Herriko plaza bat da, uneoro dago irekita, eta parte hartzea, elkarlana, aniztasuna, oreka –diziplinak, adina, generoa, egutegia...–, euskara, herriko elkarten ekitaldiak eta sortzaile berriak sustatzen ditu. Plaza nagusian dago Sanagustin –650 metro koadro ditu–, eta horrek ere laguntzen du. Ostalaritza zerbitzua ere badu, eta ahalmen ekonomikoaren bidez kultur ahalmena handitzen dugu. Antolaketari ematen diogun garrantziaren seinale da eguneroko funtzionamendurako estilo liburua eduki izana. Udalarekin hitzarmen bat du kulturgunek.

Dinamika handia dago Sanagustinen. 2015ean, esaterako, 149 ekitaldi antolatu ziren, 31.010 ikus-entzule bilduz.

Ekitaldien %81 elkarlanaren eta parte hartzearen ondorio izan ziren, eta %90 baino gehiago euskaraz.

Eragile ekonomiko handia da kooperatiba –zuzeneko eta zeharkakoa–, eta bere oinarri nagusia elkarlana eta autonomiaren arteko oreka da. Kulturaren arlotik ekonomia soziala jorratzen du; ardatz ditu parte hartze sistematizatua eta autofinantziazio maila –%80tik gorakoa–. Erakunde publikoen ekarpen ekonomikoa proiektu zehatzetara bideratuta dago, ez dator diru laguntza soil modura.

Bosgarren urteurrenaren aurretik, Sanagustin kooperatibak eskatuta, *Kulturmetria* izeneko azterketa bat egin zuten kanpoko bi enpresek: Kultibak eta UPRk. Hiru arlo jorratu zituzten: ekonomia, kultura eta gizartea. Azterlanak egitasmo berritzailetzat jo zuen Sanagustin, eta azpimarratu, besteak beste, autofinantziazio maila, proiektuaren autonomia, parte hartzea eta elkarlana. «Kultur Mahaia eta Sanagustin kultur-gunea asko hazi dira, baina hori jendearekin eta jendearentzat eginez lortu dute. Hori da arrakastaren gakoa», dio Kulturmetria azterlanak.

Dinamika handia dago Sanagustinen. 2015ean 149 ekitaldi antolatu ziren, 31.010 ikus-entzule bilduz. Ekitaldien %81 elkarlanaren eta parte hartzearen ondorio izan ziren, eta %90 baino gehiago euskaraz

Soreasu antzokia

Garai batean zinema zen Soreasu, baina 2006an hura bota, eta antzokia ireki zuen udalak 2011n. 2.200 metro koadro ditu. Ez da bakarrik zinema areto edo auditorio bat; beste hainbat lokal ere baditu, baina ia guztiak hutsik eta egokitu gabe daude oraindik. Ireki baino urte batzuk lehenago –2005ean–, udalak proiektua jendaurrera atera zuenean, Uztarria Kultur Koordinakundeak parte hartze prozesua kritikatu zuen.

2011ko ekainean zabaldu zenetik 2014ko ekainera arte, udalak enpresa baten esku utzi zuen antzokiaren gestioa. Ondoren, lehiaketa publikora ateratu zuten kudeaketa; Kultur Mahaia aurkeztu egin zen, eta irabazi egin zuen. Kultur mugimenduari bizia eta jarraipena eman nahi bazaio, kultur mugimenduak eskura izan behar ditu azpiegiturak eta haien kudeaketa. Gainera, lehiaketara aurkeztean uste genuen Sanagustin eta Soreasu bateragarriak eta osagarriak direla, baliabideen optimizaziorako aukerak sortuko zirela, eta finantziario bide berriak ere bai. Sanagustineko balio berak ditu Soreasuk.

Oraingoz, ekitaldietarako auditorioa baino ez da erabiltzen: zinemarako, dantzarako, antzerkirako, agerraldietarako... 600 ikusle sartzen dira. Eta lokalen artean, abesbatzak eta musika bandak erabilitako bat baino ez dago egokitua, eta beste bat egitasmo sozial bateko elkarteak erabiltzen du.

Kulturaz kooperatibaren bitartez Soreasu kudeatzen segitzeaz gain, antzokiari bultzada bat ematea erabaki zuen iaz Kultur Mahaia. Kulturmetriarekin batera egin zen Azpeitiko Kulturaren Argazkia barne azterketa sakonean, nabarmen geratu zen herrian badirela ekitaldiak-eta antolatzeko azpiegiturak, baina ez, talde bakoitzak duen lokalaz gain, haien eta publiko orokorrarentzat sormenerako gunerik. Hala, udalarekin elkarlanean, Soreasun sormen prozesuak garatzeko eta sortzaileen komunitatea osatzeko proiektu bat egiten gabiltza. Urte honen bukaeran hasiko da Soreasu sormen gune berritu bezala, proiektuei, elkarlanari eta belaunaldi arteko transmisioari lehentasuna emanez.

Arte eszenikoak, hitza, irudia eta soinua hartuko dira sorkuntza eremu bezala, eta haiek euren espazioa izango dute. Sortzaileei lanerako baldintza egokiak eskaini nahi dizkiegu, eta formazioan edota aholkularitzan ere egingo dugu indarra. Erabilera anitzeko areto bat ere izango dute sortzaileek Soreasun.

Proiektu honek ere kultur komunitatea hazten eta sendotzen lagunduko duela uste dugu.

Azken hitzak

Oraindik asko dago egiteko Azpeitian kultur arloan. Elkarrekiko gertutasun handiagoa lortu nahi dugu, kritikotasuna areagotu, baliabide ekonomikoen optimizazio hobea erdietsi, kultur egutegia gehiago koordinatu eta orekatu, transmisio eta sormen aldetik sakontasun handiagoa izan...

Baina ideia berarekin jarraituko dugu: kultur komunitatea artikulatuta, herri ekimenetik eginez pausoak. Nor izaten segitzeko. 🌱

Azpeitiko Kultur Mahaia: azpeitikokulturmahaia.com

Kulturaz Kooperatiba Elkarte: kulturaz.eus

Uztarria Kultur Koordinakundea (1998-2008): uztarria.eus/azpeitia/taldeak/uztarria/index_html